

Апишова А.Р., Исмаилов А.Э.

ОКУТУУНУН ИНТЕРАКТИВДҮҮ МЕТОДДОРУ

Апишова А.Р., Исмаилов А.Э.

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ

A.R. Apisheva, A.E. Ismailov

INTERACTIVE TEACHING METHODS

УДК: 378.147

Макалада окутуунун интерактивдүү методдору туурасында маалыматтар жазылды.

Негизги сөздөр: пассивдүү, активдүү метод, мээ чабуулу, тегерек стол, дискуссия.

В данной статье предоставлена информация об интерактивных методах обучения.

Ключевые слова: пассивный, активный метод, интерактивный метод, мозговой штурм, круглый стол, дискуссия.

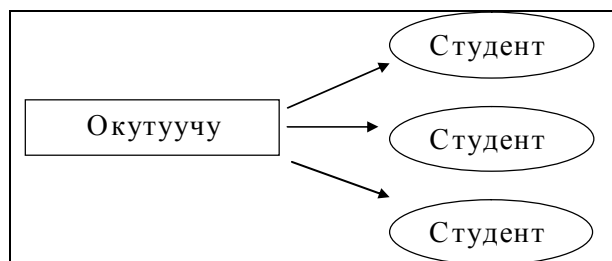
This article provides information about interactive teaching methods.

Key words: passive method, active method, interactive method, brainstorming, round table discussion.

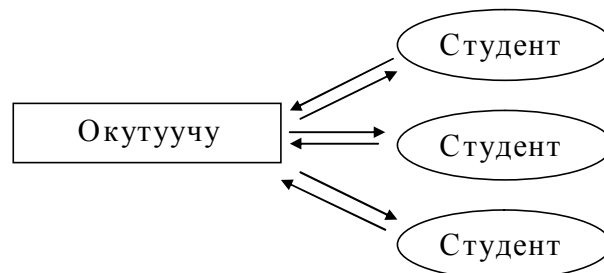
Окутуу процессинде колдонулган методдорду окутуучу менен студенттин ортосундагы иш-аракеттерге жараша жалпысынан төмөнкүдөй методдорго бөлүүгө болот: 1. Пассивдүү методдор; 2. Активдүү методдор; 3. Интерактивдүү методдор.

Студенттерди бакалавр даражасында окутуудагы негизги талаптардын бири – окутуу процессинде активдүү жана интерактивдүү методдорду колдонуу болуп саналат. Мындай методдорду колдонуу аудиториялык сабактардын 20%дан кем эмес бөлүгүн түзүшү керек. Мунун себептерин түшүнүү үчүн бул методдорго токтолобуз.

Пассивдүү методдордо окутуучу менен студенттердин ортосундагы иш-аракеттерде негизги кыймылдаткыч күчтү жана башкаруучулук кызматты окутуучу өзү аткарат. Пассивдүү сабактарда окутуучу менен студенттердин ортосундагы байланыштар текшерүү иштери, өз-алдынча иштер жана тестер аркылуу гана ишке ашырылат. Окутуунун пассивдүү методдору менен сабак өтүүдө окутуучу гана активдүүлүктү көрсөтөт, ал эми студенттер угушат, доскадан көчүрүшөт жана китептен конспект кылуу менен гана чектелишет. Пассивдүү деген сөз «демилгесиз, аракетсиз» дегенди түшүндүрөт. Студенттердин окуу материалдарын толук өздөштүрүүсү үчүн бул методдордун эффективдүүлүгү бир кыйла төмөн болот. Бирок бул методдордун жетишкен жагы окутуучу бул методду колдонуп сабак өтүүдө кыска убакыттын ичинде эле студенттерге көп маалымат берүүгө жетишет.

Активдүү методдор менен сабак өтүү учурунда студенттер да окутуучу да активдүү иш-аракетте болот. Мындай сабактарда студенттер угуучу эле эмес, сабактын активдүү катышуучулары катары окутуучу менен бирдей укука ээ болушат.

Активдүү метод

Эгерде пассивдүү сабактар авторитардык формада өтүлсө, ал эми активдүү сабактар демократиялык формада өтүлөт.

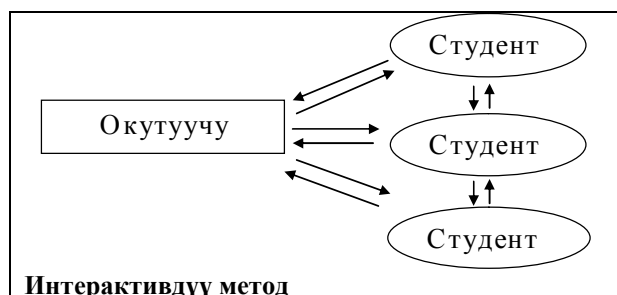
Окутуунун активдүү методдору – билим алуучулардын (студенттердин) өз алдынча таанып билүү ишмердүүлүктөрүн өркүндөтүүчү методдор катары каралат.

Көпчүлүк педагогдор активдүү жана интерактивдүү методдорду бирдей эле деп эсептешет, бирок булардын окшоштук жана өзгөчөлүк жактары бар. Интерактивдүү методдорду учурдун талабына ылайык келген активдүү методдордун бир формасы катары кароого болот.

Интерактивдүү методдорду окуу процессине катышуучулардын биргеликте жүргүзгөн иш-аракеттерине негизделген окутуунун заманбап методдору катары кароого болот.

Интерактивдүү деген сөз («inter» – өз ара, «act» – аракет) биргеликте жүргүзүлгөн иш-аракет дегенди түшүндүрөт. Окутуунун интерактивдүү методу «окутуучу - студент», «студент - студент», «студент -

окутуучу предмет» ортосундагы байланышты түшүндүрөт, б.а. интерактивдүү окутуу бул катышуучулардын өз ара аракеттенишүүсүнө негизделген окутуу методу.

Интерактивдүү окутуунун негизги максаты – студенттерди өздөрүнүн ийгиликтерин жана өз алдынчалыктарын сезе билүүгө, терең билим алууга жана билимдерин турмушта колдоно билүүгө үйрөтүү болуп саналат.

Интерактивдүү окутуунун милдеттери:

- студенттердин сабака болгон кызыгууларын ойготуу;
- окуу материалдарын мыкты өздөштүрүүсүн камсыздоо;
- берилген тапшырмаларды аткарууда студенттердин өз алдынча изденүү аракеттерин өнүктүрүү;
- команда менен иштөөгө үйрөтүү, сөз эркиндик укугун коргоого, сабырдуулукка үйрөтүү;
- студенттердин ортосундагы мамилелерди калыптандыруу;
- кесиптик жана турмуштук чеберчиликтерин өстүрүү;
- студенттерди компотенттүүлүккө үйрөтүү.

Интерактивдүү методдор студенттердин сабака болгон кызыгууларын ойготот, ошондой эле алардын окуу материалын терең өздөштүрүүсүн, билгичтиктерин, ой-жүгүртүүлөрүн, чыгармачылыгын, өз алдынча изденүүлөрүн өркүндөтөт жана коммуникативдик жөндөмдүүлүктөрүн калыптандырат.

Интерактивдүү окутуу – окутуучу менен студенттин, студент менен студенттин мамилелерин активдештирүүчүлүк касиетке ээ болгон максаттуу процесс. Бул процесс жалпы (окутуучу менен студенттердин ортосунда), жекече (студент менен репетитордун же башка бир окутуучунун ортосунда) жүрүшү мүмкүн жана эки учурда тең окутуучуга өзүнүн ишин так аткаруу милдети жүктөлөт. Интерактивдүү методдор бир нече методдордун (оозеки, көргөзмөлүү, демонстрациялык) жыйындысы катары каралып, аларды интеграцияланган методдор деп атоого да болот. Интерактивдүү технологиялардын курамына кирген ыкмаларга жана өтүлүүчү сабактын мазмунуна карай ар бир окутуучу өзүнө ылайыктуу келген методду тандап алышы керек. Интерактивдүү сабактарда окутуучу бардык маалыматты өзү аркылуу өткөрүүчү филтёрдин кызматын аткарабастан, сабакты уюштуруучу жана студенттердин иш аракеттерине багыт берип туруучу жардамчынын кызматын аткарат. Ошон-

дой эле ал керектүү тапшырмаларды же талкуулануучу суроолорду алдын ала даярдоо, студенттерге консультация берүү жана сабактын иреттүүлүгүн көзөмөлдөө сыяктуу жумуштарды аткарат. Интерактивдүү сабактарга даярданууда окутуучуга конкреттүү бир теманы тандап алуу эле эмес, тиешелүү бир маселелерди чечүү үчүн бир нече методдорду айкалыштыруу милдети да жүктөлөт.

Интерактивдүү методдор өз-ара аракеттешүүнүн принциптерине жана студенттердин активдүүлүктөрүнө негизделген. Сабактын жүрүшүндө студенттер өздөрүнүн билимдери, идеялары менен пикир алмашышат жана алар бири-бири менен мамиле түзүүгө, алдыга коюлган милдеттерди биргеликте чечүүгө, өздөрүнүн ойлорун эркин айтууга жана жалпы жыйынтык чыгарууга үйрөнүшөт. Студенттер окутуучу менен эле пикир алышпастан, өз ара да талкууларды жүргүзүшөт жана сабактын жүрүшүнө өздөрүнүн салымдарын кошушат. Мындай сабактарда студенттерге жекече, эки-экиден жана жалпы тапшырмалар берилет жана аны аткаруу үчүн алар тиешелүү окуу жабдууларын, ар кандай маалымат булактарын пайдаланышат.

Интерактивдүү сабактар көбүнчө атайын программа жүктөлгөн электрондук доскалардын жардамында жүргүзүлүп, бул доскалар компьютердин, электрондук ручканын, пульттун, проектордун жардамында иштетилет. Окутуу процессинде заманбап технологияларды колдонуу менен предмет аралык байланыштар бекемделет. Сабакты интерактивдүү методдор менен өтүүдө окутуучу сабактын мазмунун, максатын, милдетин, керектүү окуу жабдууларды колдонууну ж.б. эске алуусу керек.

Окутуу жана тарбиялоо иштерин активдүү чечүү үчүн интерактивдүү методдордун бир нече түрлөрү колдонулат. Мисалы, алардан тегерек стол (дискуссия, дебаттар) жана мээ чабуулу (брейнсторминг ж.б.) методдорун карап көрөбүз.

Тегерек стол методу – баштапкы алган билимдерди бышыктоого, жетишпеген маалыматтарды толуктоого, кээ бир маселелерди чечүүгө, дискуссия жүргүзүү маданиятына үйрөтүүгө багытталган окутуунун бир методу болуп саналат. Тегерек стол методунун негизги бир өзгөчөлүгү кандайдыр бир теманын тегерегиндеги дискуссияны группалык кеңешүүлөр менен айкалыштыруу болуп саналат.

Тегерек столду уюштуруунун негизги максаты студенттердин ой-пикирлерин айта билүү чеберчиликтерин өстүрүү, өздөрүнүн көз караштарын далилдөөгө, берилген суроолорду негиздеп ачып берүүгө үйрөтүү. Муну менен студенттердин алган билимдери бекемделет жана талкуулоо үчүн коюлган суроолор жана маселелер чечилет.

Тегерек столду уюштуруудагы негизги милдеттер:

- дискуссиянын жүрүшүндө өтүлүүчү темага тиешелүү кээ бир курч кырдаалдарды жана суроолорду тандай билип, аларды талкуулоого үйрөтүү.
- студенттерди баяндама жасоого, көргөзмө куралдарды (схема, диаграмма, график, слайд, окуу

фильмдерин) пайдалана билүүгө жана өз ой-пикирлерин айта билүүгө үйрөтүү.

Тегерек стол сабагын уюштуруунун кээ бир өзгөчөлүктөрү:

- столдор тегерек формада коюлуп, катышуучулар бири-бирине бет маёдай отуруулары керек. Ошондой эле алардын мимикалары, кол жаңсоолору, эмоционалдык сезимдери бири-бирине көрүнүп турушу зарыл.

- окутуучу группанын бир мүчөсү катары эле жалпы столдо олтурушу керек. Мындай учурда студенттер өздөрүн эркин сезишет, ошондой эле аларга жагымдуу маанай түзүлүп, окутуучу менен студенттин ортосундагы мамилелер бекемделет.

Тегерек столду максаттуу түрдө төмөнкүдөй типте уюштуруу керек: 1) Окутуучу талкуулана турган темадагы маселелердин (студенттерди кызыктыруучу) суроолорун алдын ала даярдап коюшу керек; 2) Суроолор даярдалып, кичи группаларга жана атайын даярданган катышуучуларга алдын ала берилиш керек; 3) Адистиктерге тиешелүү болгон кээ бир суроолорду талкуулоо үчүн атайын адистер (юристер, социологдор, психологдор, экономистер, медиктер ж.б.) чакырылышы мүмкүн; 4) Сабактын жүрүшүндө каралуучу суроолор ирети менен талкууланыш керек.

Тегерек стол методунун негизги бөлүгүн дискуссиялар жана дебаттар түзөт.

Мээ чабуул методу боюнча сабак өтүүдө каралуучу маселелер катышуучулардын чыгармачылык менен активдүү катышууларынын негизинде оперативдүү чечилет. Бул сабактарда студенттер мүмкүн болушунча өздөрүнүн көбүрөөк ойлорун, анын ичинде эң фантастикалуу болгон идеяларын айтышат, андан кийин айтылган бардык идеялардын ичинен бир топ мыктылары жана турмушта керектүүлөрү тандалып алынат. Бул метод көпчүлүк мекеме-ишканаларда да проблемалуу болгон маселелерди чечүүдө кеңири колдонулат.

Окутуу процессинде бул методду колдонууда катышуучулар эки топко бөлүнүшөт. Биринчи топтун мүчөлөрү өздөрүнүн идеяларын айтышат, б.а. алар идеялардын жыйнагын жаратышат, ал эми экинчи топтун мүчөлөрү болсо айтылган идеяларга анализ беришет.

Мээ чабуулу методу боюнча сабак өтүүнүн тартиби:

Идеялардын жыйнагын жаратуу этабы. Бул процесске 10-15 минута убакыт бөлүнөт. Бул этапта ар бир катышуучу өзүнүн идеяларын айтат жана канчалык көп идеялар айтылса, сабак ошончолук натыйжалуу чыгат. Эң негизгиси, катышуучулар туура эмес, фантастикалуу болсо да өздөрүнүн ой-пикирлерин айтуудан тартынбашы керек. Окутуучу ар бир айтылган идеяларды доскага же компьютерге белгилеп турат. Балдар идеялардын жыйнагын түзүүгө ар бири чоё салым кошорун сезе билүүлөрү керек.

Идеяларга анализ берүү этабы. Бул этап сабактын негизги бөлүгүн түзөт. Экинчи топтун катышуучулары тарабынан бардык айтылган ой-пикирлер талкууланат, анализденет жана сын берилет. Мында ар бир айтылган идеянын жакшы жактарын белгилөөгө аракет кылыш керек, ошондой эле айтылган идеяларга түзөтүүлөр, кошумчалар киргизилет.

Жыйынтыктоо этабы. Айтылган идеялар дагы бышып жетилиши үчүн бул этапты кийинки сабакта жүргүзсө да болот. Бул сабакта катышуучулар баары биргеликте талкуу жүргүзүшөт. Айтылган жана сунуш кылынган бардык идеялардын ичинен эң кызыктуусу жана туурасы жана керектүүсү тандап алынат.

Жогоруда каралган негизги методдордон сырткары, интерактивдүү окутуунун башка түрлөрү да бар. Мисалы, Оюн түрүндөгү окутуу методу, case study (кырдаалды анализдөө) методу, мастер класс методу, чыгармачылык менен аткарылуучу тапшырмалар, кичи группаларда иштөө, интерактивдүү экскурсия, видеоконференция, социалдык-психологиялык тренинг, фокус группа, портфолио методу, проектер методу, сократтык диалог, группалык талкуулар, «Попс формула» методу ж.б.

Адабияттар:

1. Привалова Г.Ф. Активные и интерактивные методы обучения как фактор совершенствования учебно-познавательного процесса в вузе // Современные проблемы науки и образования. - 2014. - №3.
2. Григальчик Е.К., Губаревич Д.И. Обучаем иначе. Стратегия активного обучения. - Минск: Современное слово, 2003.
3. Поляков С.Д. В поисках педагогической инновации. - М.: Дрофа, 2003.
4. Бережнова Е.В. Основы учебно-исследовательской деятельности студентов: Учебник. - М.: Просвещение, 2006.
5. Воронин А.С. Словарь терминов по общей и социальной педагогике. - Екатеринбург: ЕГПУ, 2006.

Рецензент: к.пед.н., доцент Бердиев А.К.